

ESZTERHAZY KAROLY UNIVERSITY
DOCTORAL SCHOOL OF EDUCATION

NATASA FIZEL

THE LAST PHASE OF PROFESSIONALISATION AND INSTITUTIONALISATION OF
CIVIL SCHOOL TEACHER TRAINING

COOPERATION OF THE STATE CIVIL SCHOOL TEACHER TRAINING COLLEGE
AND THE FRANZ JOSEPH UNIVERSITY IN THE AREA OF TEACHER EDUCATION

(1928 – 1947)

PHD DISSERTATION THESES

SUPERVISOR: PROF. DR. BÉLA PUKÁNSZKY

PROFESSOR

EGER

2017

I. Justification for the selected topic, the aim of the dissertation

Several factors played a part in choosing the topic of my dissertation. First of all, the fact that my first degree was obtained from the legal successor of the Civil School of Teacher Training College, at the University of Szeged, Juhász Gyula Faculty of Education, and secondly that I have also been an instructor of this institution for the past fifteen years. Therefore, it is no coincidence that the focus of my interest as a historian and educator is the college's history, and its history in the Horthy era as the most prosperous, most exemplary period for civil, later elementary teacher training.

In my dissertation, I sought to present the process in which the "Civil School Teacher Training" with a single qualification exam for a civil school that was born in 1868 was transformed between 1928 and 1947 into a college education based on a final exam or matriculation exam, supplemented by a four-year, four-group training with basic and qualifying exams, practice lessons and compulsory university intercourses.

The primary hypothesis of my research is that this nearly eighty-year process is a period of professionalization of civil schooling and then teaching, which can be broken down into phases and can be analysed and supported by professionalization-theoretical models. Furthermore, my hypothesis is that the phase between 1928 and 1947, which will be presented in detail in my dissertation, is a section of the full professionalization of the civil teaching profession. In order to analyse and model the above process fully, I will deal with three main areas in my thesis.

First, I examine the results of the profession discourse, its areas of study, its models, and select the templates that can be used to demonstrate the professionalization process of the teachers of the civil school. I consider it important that my research fit into the previously conducted professional research, so I look at the Hungarian research areas and then focus on Hungarian pedagogic-professional research, and finally, within this, I take a look at the studies that have already taken place in elementary and secondary school teaching. The question can be raised why I do not examine the profession of civil school teaching in the context of the professionalization of the other two professions - elementary school education and secondary school teaching – in a comparative way. My decision, to present the professionalization of the civil school education regardless of the other two areas – as far as possible -, was influenced by the fact that similarly to the profession and professionalization of elementary and secondary school teachers, the civil school teaching deserves a summary in which it is the protagonist, not

the 'third child'. The history, development, curricular and social changes of the school type, and the related teacher training are a bit controversial, although looking back from nowadays, the ever-developing decades are calling for independent analysis. Of course, I also consider it important to prepare a comparative analysis of the professionalization processes of the three major teaching groups in the future, but this cannot be imagined in the scope of this paper considering either its extent or its topic.

The second area of my research is the outline of the location of the basic institution, the civil school, and the school type. I look at the circumstances of the life of a civil school as a type of school and I present the social need that led to the birth of a civil school first in the German language area and then in Hungary.

The third and main topic of my dissertation is the examination of the training of the civil school teachers in order to reconstruct the professionalization process, with special emphasis on the co-operative period of the civil school teacher training at both organizational, professional, teaching and student levels.

I also examine two institutions, the Franz Joseph University of Szeged and the State Civil School Teacher Training College located in Szeged, whether they simply cooperated with each other to improve the quality of teacher training or they were more involved: the two institutions' subordinated relationship, which was held by mutual interests.

For a detailed description of this period, I will also prepare a quantitative examination of the students who had previously worked independently for women and men, and then fused in 1928, and turned into a coeducated college in Szeged. The primary purpose of my quantitative research is to give a clear picture of the university intercourse of college students. Presentation of the quantity, subject, instructor, and track record of classes at the university allows us to get a more accurate picture of the added value that the university has contributed to the training of civil school teachers and their professionalization. In addition, the examination of demographic data gives an opportunity to demonstrate the extent to which upward social mobility characterized the examined male and female students and the social, denominational and regional embeddedness of the internal structure of the emerging intellectuals.

II. Methods of research

II. 1. Source analysis

During my research, I applied a historical approach based on a descriptive, primary source and a source analysis. In addition to traditional literary processing, I have worked with a great number of primary sources according to the tradition of historical research (Table 1).

Table 1 - Primary sources used in the dissertation

Letters	Correspondence of the Director of the College, the Chair of the Board of Directors, the Rector of the University and the Minister of Religion and Public Education (1929-1940)
Schedules	Schedules of the Royal Hungarian Franz Joseph University (1928-1940) Schedules of the Royal Hungarian Miklós Horthy University (1940-1945)
Records	Records of meetings of the Board of Directors and of the Teacher's Faculty of the State Civil School Teacher Training College (1928-1947) Records of the Council of Franz Joseph University/Miklós Horthy University and records of meetings of the Faculty Council at the Faculty of Humanities (1928-1947) Records of Council meetings and director meetings of the State Civil School Council Teachers' Association (1919-1945)
Registers	Registers of the regular students at the State Civil School Teacher Training College (1928-1947)
Laws, decrees, regulations	Laws on public education (1868-1947) Ministerial decrees and curricula related to civil school and civil school teacher training (Official Gazette, Statute of Hungarian Decrees) (1868-1947) Rules of the organizations of the State Civil School Teacher Training College (1928-1947)
Statistics	The relevant Hungarian Statistical Yearbooks (1868-1947)
Press release	The State Civil School Teachers Association Gazette (1919-1946)
Other documents	Opinion report, Tender announcements

An overview of the original texts of laws, decrees and regulations has proved to be indispensable in the research, because in many cases texts were presented and analysed only in part or only in the context of the relevant literature, and a number of excerpts were missing

from the previous texts of the professionalism and professionalization process published in the literature. Of course, a large number of legal sources have also been included in the dissertation that were not included in the previous works.

Contemporary statistics also play an important role in interpreting social processes, the above mentioned laws, regulations, rules, explaining their motives, and modelling their operation. The general and specialist statistics of the Hungarian Statistical Yearbook provided great help in this work.

The sub discipline of educational history research, the subject of teaching history is often the historical study of some schools or school types. An overview of the correspondence of the survey period is an indispensable part of the institutional history examination. In my dissertation, I tried to reveal the documents of the correspondence of the Director of the College, the Chair of the Board of Directors, the Rector of the University, the bishopric of the Diocese of Szeged-Csanád in 1928 and 1947, and the correspondence with the Ministry of Religion and Public Education, the documents that refer to the co-operation between the college and the university and between the college and other institutions, or those that provide information in the examined period of the co-operation between the college and the university.

In addition to the letters, sources that are unavoidable for reconstructing a school's life are its records. In the case of the State Civil School Teacher Training College, the records of the sessions of both the Faculty Council and the Board of Directors were used to write the thesis and, of course, to review the relevant records of the Franz Joseph University's University Council and the Faculty of Humanities.

The quantitative research data, which is described in more detail below, was also extracted from primary sources. I used the registry of college students enrolled in the college between 1928 and 1947 to examine demographic and cross-examination data and supplemented the information obtained with the information from contemporary university curricula.

II. 2. Using the methods of historical sociology: quantitative examination of students of the State Civil School Teacher Training College

In the second half of the nineteenth century, the history of education becomes the sub discipline of self-sufficient science pedagogy (Németh, 2008, p. 23). A century later the discipline can be divided into several areas. Péter Tibor Nagy said in the early 1990s that "the history of education is dividing: on the one hand, on the history of pedagogical thinking, on the change of the perception of the child, and on the other hand on the most widespread educational policy" (Nagy, 1991, p. 5). For the study of this latter area, for example, the exploration of

contemporary interest relationships, scholars of educational history use the methods and concepts of related sciences, such as politology, sociology or statistics (Nagy, pp. 8-10, 1991).

One of the most important sources for studying higher education students between the two world wars is university and college registers. Not only can we gain new knowledge through data retrieval and analysis, but we can connect these data with other databases and elite lists, so that new contexts can be found, and even tracking an institution's students can be traced back. Through the processing of registers, Zsuzsanna Hanna Bíró, who studied the students of the Faculty of Humanities in Budapest, focused primarily on gender differences (Bíró and Nagy, 2010, Bíró, 2008). Nagy relied on partly the same source apparatus (2000, 2009, 2010), complemented by the students of the Faculty of Humanities at the University of Cluj-Napoca, who studied social mobility, church and state relations, and age-specific methods of elite formation in the 19th and 20th century. Also important is the work of Szabolcs Fekete (2012), in which the author examined the recruitment of the students of Pécs from 1921 to 1940.

In my research, besides the source analysis, I supplemented the reconstructed historical dimension by examining the data extracted from student registers. During the quantitative research, I processed 1937 students' data with the study of 148 variables, so nearly 287,000 data were recorded. This method can be applied successfully in educational history research, as it can reveal new relationships with the analysis of countless previously unprocessed data with modern software, in this case SPSS.

Karády and Valter (1990) examined on a representative model records of students enrolled in the civil school teacher's training college, with special regard to place of birth, father's occupation and social benefits. In spite of the similar investigation period and source base, this research differs from their research in a number of ways as detailed below, thus complementing it with new data to get to know the history of college. While the research done at the end of the 1980s examined the period between 1928 and 1935 as a unit, in my own research I analysed the students enrolled between 1928 and 1947 in semesters. The encoding of data in another aspect - while retaining previous considerations - can provide additional information on the social status of the college students' family. While Karády and Valter studied students only based on social status (which was determined by the father's occupation), I considered it important to group parents on the basis of the occupational branches (also based on the father's occupation). I recorded all the data contained in the registers which could be important as background variables, as Karady and Valter did on a smaller model; however, I completed my research by examining the intercourses that had not been previously worked on. The database also includes the title, results and instructors of the courses taken by the college

students at the university. The latter was not included in the studied registers, so they could be searched by comparing the data of the curriculum¹ given for the semesters with a database. To reduce the modelling error to a minimum, during this period, all the college students enrolled are the subject of the examination.

¹ The list of curricula is included in Primary Resources.

III. Literature history

III. 1. The teacher profession

Since the 1990s, the study of the professions of various teachers has been a major part of the field of pedagogical research, especially in the area of education history. The research covered almost the entire vertical section of the teacher society and, in a historical dimension, the results made it possible to compare pedagogical professions at different levels. The studies covered the professionalism and professionalization of both elementary school teachers and secondary school teachers, and special studies were the subject of the professionalism of science, education and research, as well as countless researches are aimed at the history of education today. Research conducted in the 2000s was thoroughly summarized by Tibor Nagy Péter (2011).

The training of elementary school teachers was examined by Péter Donáth (2008a; 2008b) in his studies and doctoral theses; and we also got acquainted with the research results of Éva Szabolcs (2003), Mihály Kékes Szabó (2003), Tamás Vincze (2003) and Judit Hegedűs (2003). Gabriella Baska, Mária Nagy and Éva Szabolcs (Baska, Nagy and Szabolcs, 2001) presented the teachers' living conditions, Elemér Kelemen (2004a, 2004b) dealt with their movements. The development of the teaching profession can be found in the study of contemporary educational books and in the teaching of the pedagogical press, on this topic it is important to mention the dissertation and publications of Attila Nóbik (2006, 2010, 2014). Krisztina Kovács's study on this topic was published in 2012.

On the subject of the training of the civil school teacher, the monograph of Viktor Karády and Csilla Valtér, as well as the studies of Tibor Nagy Péter (2004) and Fizek Natasa (2013a, 2013b, 2014a, 2014b) expanded the horizon. The history of the teaching of secondary school teachers and the history of the teaching profession was presented by András Németh (2000, 2002, 2003, 2005b, 2007, 2008a, 2008b, 2013), institutional history was presented by the study of Miklós Mann (2004) and Andor Ladányi's monograph (2008), but Márkus Keller also dealt with the question (2010). Béla Pukánszky (2006, 2007) dealt with the topic of particular femininity in the field of education, with the presentation of certain sections. The student composition of the Faculty of Arts and Sciences in the case of several institutions was examined by Tibor Péter Nagy (2006) and Zsuzsanna Hanna Bíró (Bíró and Nagy, 2010). János Gordon Győri (2004), Ilon Bodnár (2007) and Tibor Nagy Péter (2009) spoke about secondary school teaching based on specifications of the courses.

The full-scale processing of Hungarian university education was carried out by András Németh

in his monographs (2004, 2005a). László Brezsnyánszky (2007) and his colleagues' research in Debrecen, András Németh (2001) in Budapest and Béla Pukánszky (2001) in Szeged emerge. Research of the appearance and differentiation of the professional press is related to János Géczi (2007).

III. 2. The civil school and teacher training in civil schools

After reviewing the literature on the history of civil school and civil teacher education, it can be stated that most of the works dealing with the description and presentation of the type of school deal with both the civil school and the teacher, moreover, it is characteristic that their development is presented from 1868, or in some cases from the description of the history of the school. There is relatively little number of studies that would focus on a certain period of the institution type.

In presenting the literature, I would first like to point out Gyula Simon's work published in 1979, which is the most comprehensive work on the history of civil school and civil teacher education. Since the volume will be forty years old, it did not use modern research methods, and was influenced heavily by ideologies, so without reviewing literature, it is reasonable to rethink the history of school type and teacher education, to involve new sources, and to analyse data with modern methods.

In the Millennium Year, János Kovács summarized the history of upper elementary school and civil school education (Kovács, 1896). Áron Kiss, later director and Ilona Sebestyénne Stetina, introduced the training of civil school teaching in 1896 (1896). István Gyertyánffy, the denominator and first director of the Pedagogue, during his long life wrote many works for the institution and the work carried out there (1896, 1898, 1913). From his work, in addition to the accurate accounts of the person acquiring the story, we can also read the contemporary conflicts that determined the decades of school development. Márton Dániel wrote a report on the education of civil school teachers in 1890, then in the first decades of the 20th century, with the few concluding work (Sághelyi, 1929), journals became the subject of dissertation and discussion. Not surprisingly, the Civil School Teachers' Association Gazette and its successor National Civil School Teachers' Association Gazette published most of the articles on the status, ambitions, successes and failures of the civil school and teacher education. The authors included László Négyesy (1927), Ödön Weszely (1927), József Huszti (1919), and Kuno Klebelsberg (1927). Several studies and reviews have been published in Hungarian Pedagogy in the field of civil school. József Vietórisz (1897) and János Kovács (1900) wrote about the place the civil school occupied in the educational system, the relationship between

life education and the civil school was analysed by Béla Vavrinetz (1940). The volume of Mihály Babirák and Lajos Kokovai appeared in 1935 on the development and significance of the civil schools in the town of Székesfehérváros, Gyula Deák published a book in 1938 on the history of the teachers' union. The organizational code of the teacher training college in Szeged was published for the first time in 1935 (Az állami, 1935). József Somogyi's *Hungarian public education until the Second World War* (1942) was written on the author's lectures, besides gaining several details of the history of the civil school and teacher training college, a nationalist spirit can be felt between his lines. A long time passed until the publication of the first yearbook of the colleges. In 1944, the first and last yearbook was published in the Szeged years of civil teacher education (Schilling, 1944, ed.). The curriculum vitae of the college instructors also help to get closer to the institution and its staff. Pál Greguss's biography came to light in 1979, the memoirs of Abraham Ambrus in 1993. In 1968 Lajos Magyarfalvi introduced the operation of Gyertyánffy and Pedagogium in a timely manner.

In 1990, Viktor Karády and Csilla Valter published about the graduates of the Civil School Teacher Training College, which was the first in Hungary to apply the historical sociological approach to supplementing the history of a school through the study of the life of people. Gizella Molnár T. and her students collected the writings in Szeged published on their institution in 1993 (T. Molnár, 1993, ed.).

The recent historical summary of the history of the college was published in 1998 in the volume published on the occasion of the 70th anniversary in Szeged – which is partly the almanac of the college - thanks to Sándor Bereczki. This is the most detailed, most resourceful work on the teacher training history, but its huge deficiency is publishing only the literature used, the note apparatus is missing. Bereczki had already been involved in the history of the college, his works on the traditions of the college and its curriculum were published in the 1970s (Bereczki, 1975). In 1997, Gábor Tóth made a comprehensive work on the history of the Appony College. In 2010, a book about the history of the college between 1928 and 1947 was published in the editorial board of the University of Szeged (Kiss and Vajda, 2010). Among others, we can read the studies of Andor Ladányi, Gizella T. Molnár and Tamás Vajda. In the last few years, the focus of research has been primarily the intercourses of college students to universities (Fizel, 2013b; 2014a; 2015).

IV. The main results of the research

In Europe, in parallel with the emergence of modern public education systems, training of teachers working in public education was institutionalized first. In the 1860s, the first 3-6-year vocational training schools in Western Europe appeared. After completing the upper classes of elementary school or the lower classes of secondary school, you could apply to these schools. By the end of the 19th century, the institutionalization of the training was completed in most countries, and the pedagogical profession of the elementary school teachers appeared, which prepared prospective teachers in specialized vocational schools. The institutionalization of middle school or secondary school (high school) teacher education and, consequently, the professionalization of teachers took place much slower and later. There were two reasons for this: the lower number of secondary schools and the fact that with a university education anyone could teach in secondary schools without special pedagogical prequalification (Németh, 2000, pp. 190-191).

Although several researchers have dealt with the professionalization of the two major teacher groups, elementary and secondary school teachers, civil school teachers have not been considered in researches. Among the reasons, we can look for the "dereliction" of the school type, as we have seen in the previous chapters, and the "obscure" separation and searching of identities from related professions. In addition to fighting for decades to qualify as a secondary school - or at least for being separate from elementary school education - it was not clear whether their school provided general or vocational training, nor if it lasted for six or four years. Civil school teachers valued their knowledge and prestige much more than elementary school teachers, but most of them trained themselves to become a civil school teacher only after completing training for the elementary school teaching profession, thus they changed to the civil school teacher's vocation after a professionalization process.

Despite the hindering circumstances, the existence of the civil school as a whole has become a popular, ever-evolving basic institution of the Hungarian education system. A type of school whose teachers had maintained their school for eighty years as a result of their union, gazette and joint activities, developed their teacher training introduced in 1868, which was upgraded to university education in 1928 (though only through university intercourses and extraordinary student status). This process, which is so sharply separated from elementary school teachers and secondary school teachers' professionalism and professionalization, is certainly a reason to put the focus of our investigation on it as a "third way".

For the analysis of the professionalization process, I used Harold Wilensky's (1966) sequence model² published in 1964, supplemented with Andrew Abbott's (1988) theory³. Wilensky sees the time process of becoming a profession as a succession of developmental states, and this succession is a necessary, natural process. Abbott, based on Wilensky, divided the professions into three groups: well-established, prestigious professions, subordinate professions (semi-professions), and professions that may become vocations in the future.

I tried to break the eighty years of the civil school into stages in which Wilensky's "steps" and Abbott's categories could be observed, but I also took into account the special, intermediate situation of the civil school and its teachers, as well as the changes created by historical events. Based on the above, I divided the process of professionalization of the civil school teaching into three phases, according to which I undertook to present a detailed presentation of the vocational training of the civil school teaching and teaching profession in the other chapters of the thesis. When phasing, I took into consideration the type of employment, the development of training, the establishment of professional organization(s), conflicts with job search, status issues, changes in payment categories, and changes in addressing the position which also determines social status.

The first phase of the professionalization process of the civil school, from 1868 to 1918, was the period of the identity research of the civil school and its teacher training. The first civil school teachers were elementary school teachers who earned the title after a short professional course. The professional tasks were carried out as a full-time job. The higher education of civil school teachers also started in 1873. Civil school teachers established their first association, the Civil School Teacher Association in 1875, and their first issue of the Civil School journal, was published in January 1876. One of the signs of separation from the elementary school teaching was the problem of the name of "elementary school teacher-teacher". Civil school teachers had a decade-long struggle for the title of the teacher, from which it was also expected to reach the higher pay classes and the achievement of social appreciation (title), expressing that although the teachers of the civil school are between elementary and secondary school teachers, they are

² The development stages in Wilensky's interpretation are the following: professional tasks are performed in the main occupation; the emergence of higher vocational training; the training instructors and their students create a professional organisation within national frameworks; active professional life enhances professional self-reflection; a conflict emerges between those who follow traditions and those who want to renew the profession; the competitive situation extends to the struggle with related professions; political campaigns, actions influencing public opinion, which result in legal regulation protecting the profession; establishing an ethical code system for maintaining internal professional competition and protecting the interests of clients from charlatanism. (Kleisz, 2002 p. 32)

³ Abbott divided the professions into three groups: well-established, prestigious professions; professions with subordinate status, professions Etzioni called half-professions; the professions that can become professions in the future. (Kleisz, 2002 p. 32)

clearly closer to the latter. At that time, civil school education was clearly closer to the elementary school in admission, training content, qualification examination, and social status, but the aspirations for independent vocation became evident.

The second phase, the ten-year period from 1918 to 1928, is considered semi-professional. The subordinate status of the profession was indicated by the low pay classes and the resulting professional debates, collaboration against unqualified teachers, the question of supervision, at the same time there was a conflict between the traditionalists of the profession and those who were fighting for the renewal of the profession, this debate can be traced back on the columns of the Civil School Teacher Association Journal, as well as the writings and studies of professional self-reflection. The year after year plan of returning to the eight-grade elementary school, and the reflection on it, strongly divided the profession, which led to the separation from teachers with 'only' secondary education, meanwhile, due to the lack of the Latin language, it was far from secondary school education. The number of workers in the profession does not justify separation from the point of view of professionalism, since the difference between the number of civil school and secondary school teachers is not significant.⁴

In the third phase, from 1928 onwards, the status of teacher training in civil school was settled, and the statutory regulations protected the profession. Increasing the duration of the training and the seriousness of the teacher examination ensured the "purity" of the profession. Although training did not yet reach in duration the 10 semesters of university education - one of the basic requirements of the profession - university courses, and much more theoretical knowledge than before were present in the training, and even - as we will see later - the organizational separation between the college and the university was not clear either. Courses at university instructors were, of course, a guarantee of the ability of educated teachers. The rise in the level of education and the decrease in the number of students naturally meant a prestige rise, and the professional ethical standards of the civil school education also strengthened.

According to Wilensky's sequence theory, – based on Abbott's theory - civil school teaching reached the level of a well-established, prestigious profession in sometimes slower, sometimes faster pace. Unfortunately, historical events, the abolition of civil school and its teacher education took the opportunity from civil teacher training to become a university training, which would have been the next stage through professionalization. Certainly, this level would have been achieved by the training of civil school teachers, since - after a few decades

⁴ In 1934 the number of civil school teachers was 3447, while at the same time 3032 teachers worked in secondary school.

of detours - the successor of the civil school nowadays, and the training of elementary school teachers is already carried out at universities.

In my dissertation I studied the history of the college between 1928 and 1947 from the aspect of professionalization. I presented what opinions were being discussed in connection with the creation of a new system of training, in which context the joint work of the college and the university began, and at what level the relationship between the institutions was present. At the organizational level, in relation to the work of the Board, I showed that the cooperation was not between two separate institutions, but the leaders of the university were also leaders of the college. In defining their relationship, we can talk about a low degree of integration, rather than simple co-operation. I tried to demonstrate situations with examples where the relationship between the two institutions also indicated changes in other areas, such as the history of building parallel departments, and professional and organizational engagements that affected the everyday life of educators and students.

The purpose of my quantitative research, which was the subject of the audience of the State Civil School Teacher Training College, was multifaceted. On the one hand, I wanted to give a detailed description of the professional base on which teachers' generations of the next decades were built. We should not forget the fact that – besides the training institute of the English Ladies and arts teacher training – all the civil school teachers graduating between 1928 and 1947 studied at the College of Szeged. A whole generation of civil teachers of the country graduated from a single college. Their values, their professional knowledge, their practical skills obviously influenced the primary schools of the next decades - even if they had a completely different view and identity from the civil schools. It is important, therefore, to know who they are. I have not been able to present all of my variables in my database even in a Ph.D. thesis, so my goal is to have the results of my quantitative research available on a web interface, available through the main variables, and even download college students' registers.

On the other hand, by examining university intercourses, I wanted to show the practice that, beyond the knowledge of the regulations, demonstrates how many classes the college students actually attended, at which instructors and with what results in a specific semester. If we want to get closer to getting to know the value of a civil school teacher training college diploma, we need to know the practice of intercourses. After knowing this, we can clearly state that the period between 1928 and 1947 is a period of complete profession for civil teachers.

V. The author's publications related to the topic of the dissertation

Fizel Natasa (2016, ed.): *Gutta cavat lapidem: Hallgatói tanulmányok a neveléstörténet tárgyköréből*. Délvidék Kutató Központ, Szeged. 128.

Fizel Natasa (2016): Müller Miklós szegedi diákévei. *Tiszatáj*, **70**. 11. sz. 47-54.

Fizel Natasa (2015): A szegedi tanárképző főiskola hallgatói által felvett pedagógiai, pszichológiai és filozófiai témájú kurzusok a Ferenc József Tudományegyetemen (1928-1937). In: Baska Gabrella, Hegedűs Judit (szerk.): *Égi iskolák, földi műhelyek: Tanulmányok a 65 éves Németh András tiszteletére*. ELTE PPK, Budapest. 108-118.

Fizel Natasa (2015): Higher Education Policy In The Horthy-Era. *Délvidéki Szemle*, **2**. 2. sz. 5-16.

Döbör András, Fizel Natasa és Forró Lajos (2014, szerk.): *Magyar-szerb kapcsolatok - közös múlt és közös jövő: Nemzetközi történettudományi és művelődéstörténeti konferencia*. Délvidék Kutató Központ, Szeged.

Fizel Natasa (2014): Sík Sándor szerepe a párhuzamos tanszékek megalakulásában a Ferenc József Tudományegyetemen. In: Miklós Péter (szerk.): *Sík Sándor eszmekörei*. Radnóti Szegedi Öröksége Alapítvány, Szeged. 63-75.

Fizel Natasa: Kooperáció vagy integráció? A Szegedi Állami Polgári Iskolai Tanárképző Főiskola és a Ferenc József Tudományegyetem együttműködésének szegmensei 1928 és 1932 között. *Magyar Pedagógia*, **114**. 4. sz. 237-257.

Fizel Natasa és Nóbik Attila (2014, szerk.): *Ünnepi tanulmányok a 60 éves Pukánszky Béla tiszteletére*. Szegedi Egyetemi Kiadó, Juhász Gyula Felsőoktatási Kiadó, Szeged. 300.

Fizel Natasa (2014): Az Állami Polgári Iskolai Tanárképző Főiskola hallgatóinak áthallgatási adatai. Földrajz, természetrajz, vegytani szakcsoport (1928-1937). In: Fizel Natasa és Nóbik Attila (szerk.): *Ünnepi tanulmányok a 60 éves Pukánszky Béla tiszteletére*. Szegedi Egyetemi Kiadó, Juhász Gyula Felsőoktatási Kiadó, Szeged. 35-48.

Fizel Natasa (2013): *Neveléstudományi tanulmányok a Szegedi Tudományegyetem múltjáról és jelenéről*. Délvidék Kutató Központ, Szeged. 71.

Fizel Natasa (2013): Az Állami Polgári Iskolai Tanárképző Főiskola és a Ferenc József Tudományegyetem együttműködése a főiskolai hallgatók áthallgatásának tükrében (1928-

1932). In: Baska Gabriella, Hegedűs Judit és Nóbik Attila (szerk.): *A neveléstörténet változó arcai*. ELTE Eötvös Kiadó, Budapest. 109-120.

Fizel Natasa (2013): A párhuzamos tanszékek megalakulásának körülményei a Ferenc József Tudományegyetemen. In: Andl Helga, Molnár-Kovács Zsófia (szerk.): *Iskola a társadalmi térben és időben IV. "Oktatás és Társadalom"* Neveléstudományi Doktori Iskola, Pécs. 173-184.

Fizel Natasa (2013): Felsőoktatás-politika a Horthy-korszakban. *Közép-Európai Közlemények*, **6.** 23. sz. 70-78.

VI. The author's lectures related to the topic of the dissertation

Fizel Natasa: *A polgári iskolai tanárképzést övező viták 1918-1928 között*. V. Újra gondolt negyedszázad konferencia. Tudományos konferencia a Horthy-korszakról. SZAB Székház, 2017. november 24.

Fizel Natasa: *Hallgatók sárga indexszel – A tanárképző főiskola és az egyetem együttműködésének realizálódása a hallgatói mindennapokban (1928–1947)*. Szegedi fiatalok 1922–2016. A Szegedi Tudományegyetem Juhász Gyula Pedagógusképző Kar és a Szegedi Tudományegyetem Polgáriért Alapítvány Konferenciája. SZTE JGYPK, 2017. november 16.

Fizel Natasa: *Antiszemitizmus a Ferenc József Tudományegyetemen az 1930-as években*. Hallgatói visszaemlékezés, mint forrás az egyetemtörténeti kutatásokban. In: Szimpózium: Új megközelítések a szegedi egyetem történetének kutatásában. XVII. Országos Neveléstudományi Konferencia. Nyíregyházi Egyetem, 2017. november 10.

Fizel Natasa: *A polgári iskolai tanárság professzionalizációja és a tanárképzés ügye az Országos Polgári Iskolai Tanáregyesületi Közlöny hasábjain (1924-1928)*. XVII. Országos Neveléstudományi Konferencia. Nyíregyházi Egyetem, 2017. november 10.

Fizel Natasa: *Antiszemitizmus az 1930-as évek szegedi egyetemén*. VI. Újra gondolt negyedszázad konferencia. Tudományos konferencia a Horthy-korszakról. SZAB Székház, 2016. november 25.

Fizel Natasa: *A Ferenc József Tudományegyetem és az Állami Polgári Iskolai Tanárképző Főiskola összekapcsolódásának szegmensei (1928-1947)*. Horizontok és Dialógusok II. Pécsi Tudományegyetem, 2016. május 4.

Fizel Natasa: *A hallgatói összetétel keresztmetszeti vizsgálata a Ferenc József Tudományegyetemen (1922-1927)*. A dél-alföldi felsőoktatás kiépülésének kezdetei az 1920-as években. MTA SZAB Székház, 2016. április 28.

Fizel Natasa: *A tanárképző főiskola helyzete 1944-1948 között*. Fejezetek a Délvidék múltjából 3. konferencia. Délvidék Kutató Központ. SZAB Székház, 2016. január 22.

Fizel Natasa: *A polgári iskolai tanárképzés végjátéka Szegeden (1945-1947)*. Rendszerváltás(ok) a magyar felsőoktatásban és neveléstudományban 1945 után. A Szegedi

Egyetemi Levéltár, az MTA SZAB Neveléstörténeti Munkabizottság és az MTA Pedagógiai Bizottság Neveléstörténeti Albizottság konferenciája. 2015. december 4-5.

Fizel Natasa: *Egy atipikus női karrierút az 1930-as években*. In: Szimpózium: Nők és hatalmi viszonyok az oktatásügyben Magyarországon a 19-20. században. XV. Országos Neveléstudományi Konferencia. Óbudai Egyetem. 2015. november 21.

Fizel Natasa: *A szegedi Polgári Iskolai Tanárképző Főiskola hallgatói által a Ferenc József Tudományegyetemen felvett pedagógiai kurzusok (1928-1937)*. XV. Országos Neveléstudományi Konferencia. Óbudai Egyetem. 2015. november 20.

Fizel Natasa: *Kulturális paradigmaváltás Magyarországon a két világháború között*. V. Újra gondolt negyedszázad konferencia. MTA SZAB Székház. 2015. november 13.

Fizel Natasa: *Paradigmenwechsel in der Kulturpolitik in Ungarn zwischen den Weltkriegen*. 37. International Standing Conference for the History of Education. Culture and Education. University of Istanbul. 2015. június 24-27.

Fizel Natasa: *Felsőoktatási intézmények együttműködése a Horthy-korszakban. Esettanulmány az Állami Polgári Iskolai Tanárképző Főiskola és a Ferenc József Tudományegyetem együttműködéséről*. IV. Újragondolt negyedszázad konferencia. MTA SZAB Székház. 2014. december 12.

Fizel Natasa: *Dolch Erzsébet világképe, emberképe és műveltségképe*. Nőtörténet Magyarországon a 19-20. században. Konferencia Fáy András halálának 150. évfordulójára. MTA SZAB Pedagógiai Bizottsága Neveléstörténeti Munkabizottságának konferenciája. 2014. december 4.

Fizel Natasa: *Kooperáció, integráció vagy kompetíció? A szegedi Állami Polgári Iskolai Tanárképző Főiskola igazgató-tanácsának szerepe (1928-1932)*. XIV. Országos Neveléstudományi Konferencia, Debrecen. 2014. november 6-8.

Fizel Natasa: *Die Wirkung des den ersten Weltkrieg beendenden Friedensvertrags auf die Struktur der ungarischen Hochschulbildung*. 36. International Standing Conference for the History of Education. Institute of Education, London. 2014. július 23-26.

Fizel Natasa: *Kiss Róbert Károly és Vajda Tamás (2010, szerk.): Az Állami Polgári Tanárképző Főiskola története (1928 – 1947) c. kötet bemutatása.* Neveléstörténet-írás a Dél-Alföldön. Könyvbemutató a dél-alföldi neveléstörténeti kiadványok elmúlt 5 évéből. SZAB Neveléstörténeti Munkabizottság. 2014. május 22.

Fizel Natasa: *Sík Sándor szerepe a párhuzamos tanszékek megalakulásában a Ferenc József Tudományegyetemen.* "Iskola a társadalmi térben és időben V." Pécsi Tudományegyetem. 2014. május 20-21.

Fizel Natasa: *Az első világháborút lezáró párizsi békeszerződés hatása a magyar felsőoktatás szerkezetére: A Ferenc József Tudományegyetem hallgatói a Horthy-korszakban.* Magyar-szerb kapcsolatok - közös múlt és közös jövő: Nemzetközi történettudományi és művelődéstörténeti konferencia. SZAB Székház, Szeged. 2014. január 23.

Fizel Natasa: *Az Állami Polgári Iskolai Tanárképző Főiskola és a Ferenc József Tudományegyetemen együttműködése a tanárképzés területén a tanrendek tükrében (1928-1932).* A neveléstörténet kutatása és oktatása Dél-Alföldön. Az MTA SZAB Pedagógiai Bizottsága Neveléstörténeti Munkabizottságának konferenciája. 2013. november 28.

Fizel Natasa: *A szegedi Állami Polgári Iskolai Tanárképző Főiskola hallgatóinak identitásjegyei (1928-1932).* A csoportidentitás szemiotikája c. konferencia, SZTE JGYPK. 2013. november 15.

Fizel Natasa: *Az újszegedi Kerti Iskola Dolch Erzsébet iskolavezető életútjának tükrében.* XIII. Országos Neveléstudományi Konferencia, Eger. 2013. november 7-9.

Fizel Natasa: *Az Állami Polgári Iskolai Tanárképző Főiskola és a Ferenc József Tudományegyetem együttműködése a tanrendek tükrében (1928-1933).* "Iskola a társadalmi térben és időben IV." Pécsi Tudományegyetem. 2013. április 16-17.

Fizel Natasa: *Die Umstände der Gestaltung der parallelen Lehrstühle an der Ferenc József Universität in Szeged.* A múlt értékei, a jelen kihívásai és a jövő? Nemzetközi workshop. SZAB Székház. 2013. március 7-8.

Fizel Natasa: *Vallás és oktatás a Ferenc József Tudományegyetemen az 1920-as években.* V. Több nemzetiségű államok keletkezése és felbomlása Közép-Európában. Tudományos

konferencia történészeknek, geográfusoknak, regionalistáknak és közgazdászoknak. 2013. március 1.

Fizel Natasa: *Felsőoktatás-politika a Horthy-korszakban.* II. Újragondolt negyedszázad. Tudományos konferencia a Horthy-korszakról. SZAB Székház. 2012. november 23.

Fizel Natasa: *Az Állami Polgári Iskolai Tanárképző Főiskola és a Ferenc József Tudományegyetem együttműködése a főiskolai hallgatók áthallgatásának tükrében (1928-).* XII. Országos Neveléstudományi Konferencia, Budapest. 2012. november 9.

Fizel Natasa: *Az Állami Polgári Iskolai Tanárképző Főiskola és a Ferenc József Tudományegyetem együttműködésének hatása Dolch Erzsébet életútjára.* V. Nyíregyházi Doktorandusz Konferencia. Nyíregyházi Főiskola. 2011. december 7.

Literature

- Ábrahám Ambrus (1993): „Életem a főiskoláért”. *Önéletrajzi írása*. Szeged.
- (Az állami) *Az állami polgári iskolai tanárképzés szervezete* (1935). Prometheus, Szeged.
- Babirák Mihály és Kokovai Lajos (1935): *A székesfővárosi községi polgári iskolák kialakulása és társadalmi jelentősége*. Budapest.
- Baska Gabriella, Nagy Mária és Szabolcs Éva (2001): *Magyar Tanító, 1901*. Iskolakultúra, Pécs.
- Bereczki Sándor (1975): *A Polgári Iskolai Tanárképző Főiskola tanterveinek története*. Szeged.
- Bereczki Sándor (1998): A Juhász Gyula Tanárképző Főiskola Története. In: *Szegedi Tanárképző Főiskola. Történet. Almanach*. Szeged. 11-346.
- Biró Zsuzsanna Hanna (2008): A társadalmi nemek közötti különbségek empirikus kutatása a Horthy-korszak bölcsészdiplomásainak példáján. In: Pukánszky Béla (szerk.): *A neveléstörténet-írás új útjai*. Gondolat Kiadó, Budapest. 105-120.
- Biró Zsuzsanna Hanna és Nagy Péter Tibor (2010): Nemi esélyek és nemi döntések a két világháború közötti bölcsészkarokon. In: Nagy Péter Tibor: *Utak felfelé. Oktatás és társadalmi mobilitás a 19-20. századi Magyarországon*. Új Mandátum Könyvkiadó, Budapest. 160-194.
- Bodnár Ilona (2007): *Mi, testnevelési tanárnők*. Iskolakultúra, **17**. 8-10. sz. 60-69.
- Breznayánszky László (2007, szerk.): *A „Debreceni Iskola” neveléstudomány-történeti vázlat*. Gondolat Kiadó, Budapest
- Dániel Márton (1890): *Jelentés a polgári iskolai tanítóképzésről*. Budapest.
- Deák Gyula (1938): *Feljegyzések a polgári iskola és a tanáregyesületek múltjából*. Az Országos Polgári Iskolai Tanáregyesület. Budapest.
- Donáth Péter (2008a): *A magyar művelődés és tanítóképzés történetéből, 1868-1958*. Trezor Kiadó, Budapest.
- Donáth Péter (2008b): *Oktatáspolitikai és tanítóképzési Magyarországon, 1945-1960*. Trezor Kiadó, Budapest.
- Fekete Szabolcs (2012): *A pécsi egyetem bölcsészdiplomásainak rekrutációja 1921-1940*. Wesley János Lelkészképző Főiskola, Budapest.
- Fizel Natasa (2013a): A párhuzamos tanszékek megalakulásának körülményei a Ferenc József Tudományegyetemen. In: *Iskola a társadalmi térben és időben 2011-12. II*. Pécs, 2013. 173-184.
- Fizel Natasa (2013b): Az Állami Polgári Iskolai Tanárképző Főiskola és a Ferenc József Tudományegyetem együttműködése a főiskolai hallgatók áthallgatásának tükrében (1928-1932). In: Baska Gabriella, Hegedűs Judit és Nóbik Attila (szerk.): *A neveléstörténet változó arcai*. ELTE - Eötvös Kiadó, Budapest. 109-120.
- Fizel Natasa (2014a): Kooperáció vagy integráció? A szegedi Állami Polgári Iskolai Tanárképző Főiskola és a Ferenc József Tudományegyetem együttműködésének szegmensei 1928 és 1932 között. *Magyar Pedagógia* 114. 4. 237-257.
- Fizel Natasa (2014b): Sík Sándor szerepe a párhuzamos tanszékek megalakulásában a Ferenc József Tudományegyetemen. In: Miklós Péter (szerk.): *Sík Sándor eszmekörei*. Radnóti

Szegedi Öröksége Alapítvány, Szeged. 63-75.

Fizel Natasa (2015): A szegedi tanárképző főiskola hallgatói által felvett pedagógiai, pszichológiai és filozófiai témájú kurzusok a Ferenc József Tudományegyetemen (1928-1937). In: Baska Gabrella és Hegedűs Judit (szerk.): *Égi iskolák, földi műhelyek: Tanulmányok a 65 éves Németh András tiszteletére*. ELTE PPK, Budapest.

Géczi János (2007): A magyar neveléstudományi sajtó a 19-20. század fordulóján. *Magyar Pedagógia*, 1. sz. 57-66.

Gordon Győri János (2004): *A magyartanítás mestersége: mestertanárok a magyartanításról: beszélgetés 10 kiemelkedő jelentőségű magyartanárral*. Krónika Nova, Budapest.

Greguss Pál (1979): *Életem*. Budapest.

Gyertyánffy István (1896): *Az ezredik év megünneplése a Paedagogiumban*. Hornyánszky Kiadó, Budapest.

Gyertyánffy István (1898): *A tanítóképző-intézeti tanárok képzésének és képesítésének kérdéséről*. Hungária Kiadó.

Gyertyánffy István (1913): *A Paedagogium*. Franklin Társulat, Budapest.

Hegedűs Judit (2003): Tanítónői karriertörténetek a dualizmus korában. *Iskolakultúra*, 13. 3. sz. 42-52.

Husztai József (1919): A polgári iskolai tanárképzés problémái. *Polgáriskolai Tanáregyesületi Közlöny*.

Karády Viktor és Valter Csilla (1990): *Egy országos vonzáskörű szegedi főiskola*, Móra Ferenc Múzeum, Szeged.

Kékes Szabó Mihály (2003): A tanárképzés kritikus pontjai a dualizmus időszakában. *Iskolakultúra*, 13. 3. sz. 17-24.

Kelemen Elemér (2004a): A magyar pedagógustársadalom és pedagógusképzés története Magyarországon II. *Iskolakultúra*, 6-7. sz.

Kelemen Elemér (2004b): Pedagógusszervezetek és –mozgalmak Magyarországon a 19. században. *Iskolakultúra*, 14. 6-7. sz.

Keller Márkus (2010): A kelet-közép-európai változat. A középiskolai tanárság professzionalizációja a 19. században Magyarországon. *Korall*, 42. szám 103-130.

Kiss Áron és Sebestyenné Stetina Ilona (1896): *A polgári iskolai tanító- és tanítónő-képzés*. Budapest.

Kiss Róbert Károly és Vajda Tamás (2010, szerk.): *Az Állami Polgári Iskolai Tanárképző Főiskola története (1928-1947)*. Belvedere Kiadó, SZTE Szaklevéltára, Szeged.

Klebelsberg Kunó (1927): A polgári iskoláról a polgári iskolai tanárságnak. *Országos Polgári Iskolai Tanáregyesületi Közlöny*, 1927. január-február.

Kleisz Teréz (2002): A professziódiskurzus. *Tudásmenedzsment*, 3. évf. 2. sz. 28-51.

Kovács János (1896): *A felsőnép- és polgáriskolai oktatás, ezen iskolák monográfiája, a milleniumi kiállítás alkalmára a vallás és közoktatási miniszter megbízásából*. Budapest.

Kovács János (1900): A polgáriskola kérdéséhez. *Magyar Pedagógia*. 9. 299-359.

Kovács Krisztina (2012): „Az iskola lelke a tanító”. Tanítókép Peres Sándor neveléstan könyvének tükrében. *Iskolakultúra*, 22. 79-85.

- Ladányi Andor (2008): *A középiskolai tanárképzés története*. Új Mandátum Könyvkiadó, Budapest.
- Ladányi Andor (2010): A polgári iskolai tanárképzés reformja Klebelsberg minisztersége idején. In: Kiss Róbert Károly – Vajda Tamás (szerk.): *Az Állami Polgári Iskolai Tanárképző Főiskola Története (1928-1947)*. Belvedere Meridionale, Szeged. 71-76.
- Magyarfalvi Lajos (1968): *Gyertyánffy István és a budai Pedagogium*. Tankönyvkiadó, Budapest.
- Mann Miklós (2004): Középiskolai tanárok és képzésük a 19. század második felében. *Iskolakultúra*, **14.** 6-7. sz.
- Nagy Péter Tibor (1991): *Paradigmaváltás az oktatástörténet-írásban*. Oktatókutató Intézet, Budapest.
- Nagy Péter Tibor (2000, szerk.): *Oktatáspolitikai és vallásszabadság*, Új Mandátum Könyvkiadó, Budapest.
- Nagy Péter Tibor (2004): A polgári iskolai tanárképzés 19. századi történetéhez. *Iskolakultúra*, **14.** 6-7. sz.
- Nagy Péter Tibor (2006): A kolozsvári bölcsészkar és természettudományi kar hallgatóságának felekezeti rekrutációja (1872-1918). *Magyar Pedagógia*, **106.** 1. sz. 5-28.
- Nagy Péter Tibor (2009): Történészdiplomások a két világháború között. In: *Magyar Tudomány*, 170. 143-152.
- Nagy Péter Tibor (2010): *Utak felfelé. Oktatás és társadalmi mobilitás a 19-20. századi Magyarországon*. Új Mandátum Kiadó, Budapest.
- Nagy Péter Tibor (2011): A professzionalizációs folyamatok történetének kutatása a 2000-es években. *Iskolakultúra*, **21.** 1. sz. 3-8.
- Négyesy László (1927): Polgári iskolai tanárképzés. *Országos Polgári Iskolai Tanáregyesületi Közöny*, 1927. január-február 290-295.
- Németh András (2000): Nemzetközi tudományfejlődési és recepciós tendenciák a század első hazai pedagógiai lexikonjaiban. *Magyar Pedagógia*, **100.** 2. szám 187-207.
- Németh András (2001): A pedagógia egyetemi tudomány jellegének kialakulása és intézményesülése a pesti egyetemen. *Magyar Pedagógia*, **101.** 2. sz. 213-238.
- Németh András (2002): *A magyar neveléstudomány fejlődéstörténete. Nemzetközi tudományfejlődési és recepciós hatások, egyetemi tudománnyá válás, középiskolai tanárképzés*. Osiris Kiadó, Budapest.
- Németh András (2003): A magyar középiskolaitanár-képzés fejlődése. A főbb nemzetközi recepciós modellek tükrében. *Iskolakultúra*, **13.** 3. szám 53-68.
- Németh András (2004, szerk.): *A szellemtudományi pedagógia magyar recepciója*. Gondolat Kiadó, Budapest.
- Németh András (2005a, szerk.): *A magyar pedagógia tudománytörténete: nemzetközi tudományfejlődési és recepciós hatások, nemzeti sajátosságok*. Gondolat Kiadó, Budapest.
- Németh András (2005b): A magyar pedagógus professzió kialakulásának előtörténete a 18. században és a 19. század első felében. *Pedagógusképzés*. **32.** 1. sz. 17-32.
- Németh András (2007): A modern középiskolai tanári és tanítói szakmai tudástartalmak kibontakozásának történeti folyamatai. *Pedagógusképzés*. **34.** 1-2. sz. 5-26. o.

- Németh András (2008a): A magyar pedagógiai histográfia kezdetei és virágkora az 1930-as évek végéig. In: Pukánszky Béla (szerk.): *A neveléstörténet-írás új útjai*. Gondolat Kiadó, Budapest. 13-53.
- Németh András (2008b): A néptanítói tudás konstrukciója Az elemi népoktatás enciklopédiájában (1911-1915). *Iskolakultúra*, **18**. 5-6. sz. 86-103.
- Németh András (2013): A néptanítói szakismeretek konstrukciós folyamatai a 20. század elején – a Néptanítók Enciklopédiája példája alapján (1911-1915). *Magyar Pedagógia*. **113**. . sz. 101-118.
- Nóbik Attila (2006): Népiskolai tanítóság a 19. századi neveléstörténeti tankönyvek tükrében. *Iskolakultúra*. **16**. 4. sz. 41-48.
- Nóbik Attila (2010): Klasszikusok és kánonképzés a magyar neveléstörténeti tankönyvekben (1867-1956). Doktori disszertáció.
http://doktori.bibl.u-szeged.hu/579/1/na_ertekezes.pdf (2017. április 25.)
- Nóbik Attila (2014): A dualizmus-kori pedagógiai közélet jellemzői a Család és Iskola példáján. In: Fizel Natasa, Nóbik Attila (szerk.): *Ünnepi tanulmányok a 60 éves Pukánszky Béla tiszteletére*. Szegedi Egyetemi Kiadó, Juhász Gyula Felsőoktatási Kiadó, Szeged. 189-206.
- Pukánszky Béla (2001): Erziehungswissenschaft an der Universität Franz Joseph zu Kolozsvár - Szeged (1872-1940). In: Németh András, Pukánszky Béla, Horn Klaus-Peter, Tenorth Heinz-Elmar (szerk.): *Erziehungswissenschaft in Mitteleuropa.: Aufklärelische Traditionen, deutscher Einfluss, nationale Eigenständigkeit*. Osiris Kiadó, Budapest. 362-375.
- Pukánszky Béla (2006): *A nőnevelés évezredei*. Gondolat Kiadó, Budapest.
- Pukánszky Béla (2007): Nőkép, női szerepek és iskoláztatás a második világháború után. *Educatio*, 4. sz.
- Sághelyi Lajos (1929): *A magyar polgári iskola hatvanéves múltja*. Országos Polgári Iskolai Tanáregyesület, Budapest.
- Schilling Gábor (1944, szerk.): *Az Állami Polgári Iskolai Tanárképző Főiskola évkönyve az 1942/43. tanévről*. Szeged.
- Simon Gyula (1979): *A polgári iskola és a polgári iskolai tanárképzés története*. Tankönyvkiadó, Budapest.
- Somogyi József (1942): *Hazánk közoktatásügye a második világháborúig*. Eggenberger-féle Könyvkereskedés, Budapest.
- Szabolcs Éva (2003): Néptanítói álláshirdetések 1901-ben. *Iskolakultúra*, **13**. 3. sz. 39-41.
- T. Molnár Gizella (1993, szerk.): *Tanárképző Főiskola Szegeden: 1928-1993. Repertórium*. JGYTF Kiadó, Szeged.
- T. Molnár Gizella (2010): A tanárképző főiskola szegedi megnyitása. In: Kiss Róbert Károly és Vajda Tamás (szerk.): *Az Állami Polgári Tanárképző Főiskola története (1928 – 1947)*. Belvedere Meridionale, Szeged. 77-88.
- Tóth Gábor (1997): *A tanítóképző intézeti tanárképzés. Az Apponyi Kollégium története*. Budapest.
- Vajda Tamás (2010): Polgári iskolai tanárképzés a '30-as és '40-es években. In: Kiss Róbert Károly és Vajda Tamás (szerk.): *Az Állami Polgári Tanárképző Főiskola története (1928 – 1947)*. Belvedere Meridionale, Szeged. 89-116.

Vavrinetz Béla (1940): Az életnevelés és a polgári iskola. *Magyar Paedagogia*, **49.** 4. sz. 364-367.

Vietórisz József (1897): A polgári iskola viszonya a középiskolához. *Magyar Paedagogia*, **6.** 474-485.

Vincze Tamás (2003): A német nyelv szerepe a magyar tanítóképzésben a dualizmus korában. *Iskolakultúra*, **13.** 3. sz. 25-38.

Weszely Ödön (1927): A polgári iskolai tanárképzés. *Országos Polgári Iskolai Tanáregyesületi Közlöny*. **XXXI.** 5-6. sz. 295-300.

Wilensky, Harold L. (2010): Minden szakma hivatás? *Korall*, **11.** 42. sz. 19-53.